جام جم
روزنامه فرهنگی، اجتماعی صبح ایران
WWW.JAMEJAMDAILY.IR
شنبه ۱۷ خرداد ۱۳۹۹ | ۱۴ شوال ۱۴۴۱ | ۲۰ صفحه | سال بیست‌ویکم - شماره ۵۶۷۴ | استان تهران و البرز ۲۰۰۰ تومان - دیگر استان‌ها ۱۰۰۰ تومان | Saturday - June 6, 2020

در «قاب کوچک» بخوانید:

بررسی برنامه‌سازی علمی در تلویزیون

رهبر انقلاب در سخنرانی تلویزیونی ۱۴ خرداد تبیین کردند

سلوک تحول‌خواهی امام(ره)

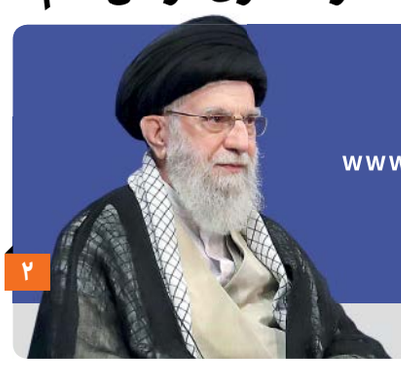

۲

طرح شفافیت آرای نمایندگان به‌عنوان اولین طرح مجلس یازدهم اعلام وصول شد

آری به شفافیت آرا

صفحه۲

نوام چامسکی در گفت‌وگوی اختصاصی با جام جم مطرح کرد:

رمزگشایی از نقشه نژادپرستانه ترامپ

صفحه ۸

SXSW.COM :منبع

ویـژه‌ها

زندگی و زمانه تندیس فردوسی و برخی دیگر از خاطره‌انگیزترین مجسمه‌های تهران

بی‌صداترین شهروندان پایتخت

صفحات۱۰و۱۱

با ثبت رکورد مبتلایان در روز پنجشنبه نگرانی‌ها درباره آغاز موج دوم کرونا شدت گرفت

دوربرگردان کرونا

بازگشت به نقطه اول؛ حالا تعداد مبتلایان به ویروس کرونا در یک‌روز رسیده است به همان تعداد مبتلایان ۱۳ فروردین؛ روزهایی که مردم هنوز در شوک کرونا بودند و هراس از ابتلا آنها را وادار به ماندن در خانه و رعایت پروتکل‌های بهداشتی می‌کرد، این بار ترسناک‌تر است چرا که از نهیبِ شوک ابتدایی گذشته‌ایم و بسیاری به خیال واهی پایان کرونا به فعالیت روزمره خود بازگشته‌اند. تعداد مبتلایان آنقدر بود که حتی حسن روحانی که پیشتر توسط منتقدانش مورد سوال بود که چرا بسیاری از محدودیت‌ها را برداشته، هشدار بدهد که با ادامه این روند مجبور است دوباره به محدودیت‌های پیشین بازگردد. برخی هم در این میان از بازگشت کرونا تعبیر به آغاز پیک دوم فراگیری کرده‌اند؛ تعبیری که به گفته مسؤولان وزارت بهداشت اشتباه است.

صفحه ۱۸

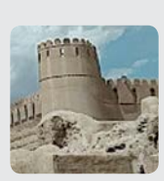

پخش مستند مرز پرگهر از روز یکشنبه ۱۸ خردادماه آغاز می‌شود

ایرانگردی با دوربین شبکه یک

صفحه۷

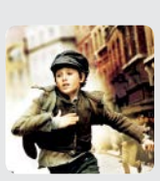

درباره شخصیت‌های به‌یادماندنی آثار چارلز دیکنز به‌مناسبت صدوپنجاهمین سالگرد درگذشتش

از رنجی که می‌بردند

صفحه۱۲

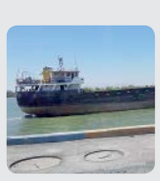

شناور ایرانی حامل سرامیک در آب‌های عراق غرق شد

آخرین ماموریت «بهبهان»

صفحه۱۹

یادداشت

از سراب دموکراسی تا واقعیت نژادپرستی

دکتر شهریار زرشناس
منتقد و استاد دانشگاه

یکی از متفکران معاصر، ایالات متحده آمریکا را تجسم آمال و ایده‌آل‌های دوران روشنگری نامیده است. دوران به اصطلاح روشنگری مرحله‌ای در عالم غرب مدرن بود که مدرنیته در نظر و عمل به اوج خود و به نقطه تثبیت رسیده بود.

روشنفکران و متفکران مدرن، مکرر به این دوران و ارزش‌ها و آمال‌اش اشاره و استناد می‌کنند و صدها و فراتر از آن هزاران کتاب، رساله و مطلب در بررسی و تحلیل و اغلب تمجید آن نوشته‌اند. خود اندیشمندان دوران به اصطلاح روشنگری (کسانی چون کندور، ولتر، هلوسیوس، کانت و...) به درجات و به اشکال مختلف بر این باور بوده‌اند که با ظهور تام و تمام مدرنیته در روشنگری، دوران صلح فراگیر و رفاه تمام‌عیار و آزادی انسانی و غلبه بر فقر و بیماری آغاز شده است. این خوشبینی متوهمانه در قرن هجدهم در محافل مختلف فیلسوفان و روشنفکران غربی رواج داشت و در قرن نوزدهم نیز (حداقل تا سال‌های دهه ۱۸۸۰) کم و بیش تداوم یافت.

گرچه در درون جنبش موسوم به روشنگری گرایش‌ها و رویکردهای ایدئولوژیک مختلفی وجود داشت، اما جریان غالب و اصلی ایدئولوژی دموکراسی لیبرال بود که از ولتر تا کانت و از لاک تا بنژامن کنستان از آن سخن می‌گفتند و به آن تعلق خاطر داشتند.

در قرن هجدهم و در همین دوران موسوم به روشنگری (که البته اگر واقع‌بینانه بنگریم به دلیل باطن اومانیستیک و خودبنیادانگارانه‌اش، دوران ظلمت وصف حقیقی و گویاتری برای آن است) در پی جنگ‌های استقلال، ایالات متحده آمریکا به وجود می‌آید. بنیانگذاران ایالات متحده آمریکا (که در ادبیات سیاسی و رسانه‌ای آمریکا از آنها با عبارت پدران بنیانگذار نام می‌برند) شیفته و مروج آموزه‌های روشنگری و پیرو ایدئولوژی غالب آن (لیبرال دموکراسی) بودند و حکومت ایالات متحده را بر پایه مشهورات آن دوران ایدئولوژی‌اش بنا کردند.

سیر حوادث و تحولات اجتماعی، اقتصادی و سیاسی در کشورهای غربی مدرن، توخالی بودن و بطلان وعده‌های دوران روشنگری و شعارهای لیبرال دموکراسی را عیان کرد. در نیمه قرن بیستم و بیش از ۱۵۰ سال پس از سیطره مشهورات لیبرال، دموکراتیک و روشنگرانه، فقر و فاصله طبقاتی رژیم‌های سرمایه‌داری را در سال‌های ۱۹۲۰ تا ۱۹۴۰ در معرض انقلاب‌ها و سرنگونی تمام‌عیار قرار داده بود و رخداد دو جنگ ویرانگر جهانی - که در فاصله کمتر از سه دهه حدود صدمیلیون نفر را به کام بمب‌ها و توپ‌ها فرستاده و بخش مهمی از کره زمین را گرفتار آتش و خون کرده بود - سودای صلح فراگیر را دود کرده و به هوا فرستاده بود. به جای شعار لیبرال. روشنگرانه درخصوص غلبه خردگرایی مدرن بر هر نوع بیماری و جهل، شیوع بیماری‌های واگیردار نظیر آنفلوآنزای اسپانیایی نشسته بود و میکروب‌ها و باکتری‌های مخرب در بیغوله‌های لندن و نیویورک و پاریس، لگدشدگان نظام لیبرال - سرمایه‌داری را به کام بیماری و بعضا مرگ می‌فرستاد، آثاری نظیر تیره‌بختان و اعتراف از جک لندن و... روایت‌هایی مستند و واقع‌بینانه از این وضع ارائه کرده‌اند.

آری، تجربه تاریخی بی‌پایگی وعده‌ها و مدعاهای دوران به اصطلاح روشنگری و ایدئولوژی غالب و اصلی آن، لیبرال دموکراسی را آشکار کرد و نشان داد. عملکرد و تجربه تاریخی بیش از ۲۰۰ سال حاکمیت آموزه‌های روشنگری و سیطره نظام سرمایه‌داری لیبرال در آمریکا نشان داده است نه تنها قادر به تحقق عدالت در توزیع درآمدها نیست و به رغم ایجاد یک سیستم میلیتاریستی جهانخوارانه امپریالیستی قریب یک ششم جمعیت آن زیرخط فقر زندگی می‌کنند و در کنار خانه‌های سوپرلوکس تجملگرایانه در بورلی‌هیلز و سنت مونیکا، مستضعفان محروم کارتن‌خواب در سطل‌های زباله دنبال تکه نان و قطعه پیتزای نیم‌خورده می‌گردند، بلکه حتی ابتدایی‌ترین اصل مناسبات انسانی یعنی برابری انسان‌ها با توجه به تفاوت رنگ پوست را نتوانسته عملی کند.

آری رژیم ایالات متحده آمریکا تجسم رویاها و وعده‌های دوران روشنگری است و همان‌گونه که تجربه تاریخی به وضوح نشان داده و منتقدان غربی به اصطلاح روشنگری (از هایدگر و فوکو تا بودریار و مارکوزه و آدرنو و...) عنوان کرده‌اند، روشنگری سرابی وهم‌آلود بود که پس از نزدیک به سه قرن، بی‌پایه بودن مدعاها و شکست عملکرد آن آشکار شده است. رژیم ایالات متحده آمریکا به عنوان تجسم رویای بی‌تعبیر روشنگری، شیطان جهانخواری است که در قلمرو آن نه از عدالت توزیعی راستین خبری است و نه حتی از برابری صوری انسانی میان سفیدپوستان و رنگین‌پوستان. از آمریکای بودریار تا شهر شیطان زرد ماکسیم گورکی و حتی از جهتی در روایت آمریکای کافکا می‌توان شکست مدعاهای به اصطلاح روشنگری و باطن دوزخی این توهم زیبا و فریبنده اما عمیقا بی‌پایه و وهم‌آلود را مشاهده کرد.

حوادث روزهای اخیر در آمریکا در لایه اول و آشکار خود این حقیقت را نشان می‌دهد که در ایالات متحده آمریکا (به مثابه تجسم آمال سراب‌گونه به اصطلاح روشنگری) به‌رغم انبوه تبلیغاتی که درخصوص حقوق بشر و حاکمیت قانون و به اصطلاح نهادهای حافظ دموکراسی و مدافع حقوق فردی انسانی می‌شود، آنچه در عمل جریان دارد، راسیسم و نژادپرستی و نابرابری حتی در نازل‌ترین سطوح مرتبط با حقوق انسانی است.

اما گسترش تظاهرات به مناطق و ایالات مختلف و مشارکت فعال هزاران آمریکایی سفیدپوست در اعتراض‌ها (آن هم در برخی ایالاتی که به داشتن جمعیت‌ها و گروه‌هایی با تمایلات نژادپرستانه معروف بوده‌اند) حکایت از آن دارد که در پشت این حوادث و در لایه زیرین این رویدادها، غیر از عنصر اعتراض به نژادپرستی و فقدان حقوق برابر در ایالات متحده آمریکا، جریان فعالی از نارضایتی اقتصادی و اعتراض به گسترش فقر و مشکلات معیشتی وجود دارد. یکی از نشانه‌های این امر را می‌توان در حمله به فروشگاه‌ها و مغازه‌ها دید.

ادامه در صفحه ۸

نگاه

سرفصل‌های تحول اقتصادی

محمدجواد ایروانی
عضو مجمع تشخیص مصلحت

یکی از محورهایی که رهبر انقلاب بر ضرورت تحول در آنها تاکید کردند، مباحث اقتصادی است. تحول، یک مقوله راهبردی و به معنی تغییر محوری است که نتایج اساسی در پی دارد. بر این اساس برای تحول در حوزه اقتصاد باید در چند بخش تحول ایجاد کرد که به طور خلاصه عبارتند از تحول در مالی دولتی، نظام بانکی و نظام توزیع.

در مالی دولتی، دو بحث درآمد نفتی و درآمد مالیاتی را داریم. در بخش درآمد نفتی، تحول خوبی با عنوان تشکیل صندوق توسعه ملی داشتیم که به‌طور سیستماتیک، چگونگی هزینه‌کرد درآمدهای ناشی از نفت را به سمت تولید و سرمایه‌گذاری هدایت کرد. در کنار این صندوق باید یک صندوق تثبیت ارزی هم برای کنترل شوک‌های نفتی ایجاد شود. این صندوق مثل لنگری می‌ماند که بودجه را از نوسانات محفوظ نگه می‌دارد و پیشنهاد تشکیل آن از سوی بنده داده شد اما هنوز در فرآیندها مانده و به تصویب نرسیده است.

برای تحول در این بخش باید در جاهایی که به هزینه‌ها مربوط است و ما مشکلات کلیدی داریم نیز پرداخت که یکی از آنها تامین اجتماعی است. ما باید مانند صندوق توسعه ملی، یک صندوق حاکمیتی تامین اجتماعی هم داشته باشیم که از دست وزرا و دولت خارج باشد و سه قوه آنجا حضور داشته باشند. البته روش‌های زیاد دیگری برای حل مشکلات هستند و مثلا با چانه‌زنی، می‌توان مسائل را حل کرد، اما اگر واقعا به دنبال ایجاد تحول هستیم تشکیل چنین صندوقی باعث ایجاد تحول می‌شود و در کشور چین با آن جمعیت زیاد، چنین الگویی را پیاده کرده‌اند. برای تحول در بخش دیگر درآمدها که به مالیات مربوط است باید مالیات بر ارزش افزوده، کاملا نهادینه شود تا کل مالیات‌های حقه وصول شود. در این زمینه باید مقاومت‌هایی که وجود دارد، اصلاح شود و همه توجه داشته باشند اگر در مالیات بر ارزش افزوده عقبگرد کنیم کار بسیار خطرناکی برای بودجه است. در بخش مصارف هم دو بخش داریم که یکی جاری و دیگری عمرانی است. در بخش جاری، رهبر معظم انقلاب از بودجه‌ریزی عملیاتی صحبت کردند. در سال‌هایی شاهد بودیم علاوه بر ردیف ریالی برای بودجه، میزان کاری که باید انجام شود هم در بودجه درج شد؛ اما این روش عملا پا نگرفت. این روش در واقع چگونگی هزینه‌کرد بودجه جاری را هدفمند و تحول بزرگی ایجاد می‌کند و می‌توان آن را به صورت تدریجی و گام به گام در برنامه چند ساله انجام داد. بنابراین بودجه عملیاتی، چیزی است که برای حل مشکلات، چاره‌ای جز اجرای آن نداریم. راه تحول در بخش بودجه عمرانی هم روش مشارکت بخش دولتی و غیردولتی است و هیچ راه دیگری ندارد. کشوری که می‌خواهد اقتصاد مقاومتی داشته باشد و زیرساخت‌ها توسعه پیدا کند نیازمند منابع عمرانی است و کارآمدسازی بودجه‌های عمرانی منوط به به‌کارگیری روش مشارکتی است و چنین اقدامی، تحولی به منزله انقلاب در این بخش ایجاد می‌کند.

بخش بعدی که باید متحول شود نظام بانکی است و اولین گام برای تحول در این بخش این است که ساختار اعطای تسهیلات، تولید محور باشد. این مساله حیاتی است و اگر انجام نشود تحولی در بخش تولید ایجاد نمی‌شود. تحول در نظام توزیع، بخش دیگر تحول در مباحث اقتصادی است. نظام توزیع ما یک نظام سنتی است که ارزش افزوده را بیشتر به بخش دلالی‌ها اختصاص می‌دهد. بهره‌گیری از پدیده آی‌تی می‌تواند در نظام توزیع تحول ایجاد و رانت را محدود کند. برای بهبود شاخص‌های عدالت در کشور نیز باید کاهش ضریب جینی هدفگیری شود و تمامی طرح‌های کلان اقتصادی با شاخص‌های عدالت و کاهش ضریب جینی و اجرای اقتصاد مقاومتی سنجیده شود.

مثلا در شرایط فعلی که موضوع سهام عدالت داغ است، تشویق به فروش سهام، خطای بسیار بزرگی است و ضریب جینی را افزایش می‌دهد. در یک نتیجه‌گیری اجتماعی از مبحث سهامداری مردم ایران می‌توان به این واقعیت رسید که اگر همه مردم ایران دارایی مالی و سهام داشته باشند حتما به سیاستگذاری‌ها درباره تولیدات ایرانی و غیرایرانی و واردات توجه بیشتری می‌کنند، زیرا هر اقدام و سیاستی روی سهام آنها اثر می‌گذارد؛ مثلا اگر قرار باشد واردات کالاهای لوکس خارجی آزاد می‌شود، کسی که سهامدار است به هیچ وجه رضایت به چنین کاری نمی‌دهد و به صورت هدفمند دست به مطالبه‌گری می‌زند. مدیران هم با چنین معیارهایی در افکار عمومی سنجش می‌شوند و همه اینها به تحول در مباحث اقتصادی کمک می‌کند.

آگهی فروش پروژه مسکونی درحال احداث واقع در دیباجی شمالی بصورت مزایده ویژه
بهین سازخدمات قوس
روزنامه جام جم چاپ امروز (رجوع به صفحه سوم)
روزنامه دنیای اقتصاد دوشنبه مورخ : ۹۹/۰۳/۱۹
روزنامه ایران چهارشنبه مورخ : ۹۹/۰۳/۲۱